

Överraskande vändning i kapsulotomidebatten:

Okänd bandkopia avslöjar att

»Vi har inget att dölja eller be om ursäkt för.» Med den kategoriska slutrepliken försvarar Norra magasinets reportrar Tomas Bresky och Agneta Bernárdzon sitt omdebatterade program om psykiatri. Men de två journalisterna har ett förvånansvärt dåligt minne av sin egen värdering av programmet. Läkartidningen har tagit del av en, tidigare okänd, bandinspelning av ett telefonsamtal mellan Bresky och dr Marwan Hariz. Inspelningen ger en helt ny bild av vad Bresky sagt.

I norra magasinets program om kapsulotomi, TV2, 18 maj 1998 återges ett bandat telefonsamtal mellan journalist Agneta Bernárdzon och neurokirurg, docent Marwan Hariz. Det bandade samtalet har redigerats av TV. TV-tittarna blir vittne till en (arrangerad) scen där Hariz tycks skygga för en intrikat

nyckelfråga genom att lägga på luren under pågående samtal. I själva verket fortsatte telefonsamtalet i ca 20 minuter efter den dramatiserade och förment avsnoppande »avslutningen».

I den livliga efterdebatt som förts om programmet har journalisterna Tomas Bresky och Agneta Bernárdzon kategoriskt förnekat att de skulle ha gjort sig skyldiga till några journalistisk-etiska övertramp.

Bresky och Bernárdzon har i praktiken satt sin journalistiska heder i pant på att deras program och arbetsmetoder är perfekt förenliga med allmänt acceptabla journalistisk-etiska regler.

Läkartidningen har i dagarna fått tillgång till en, tidigare okänd, bandupptagning av ett telefonsamtal mellan docent Marwan Hariz vid universitetssjukhuset i Umeå och Norra magasinets proucent Tomas Bresky.

Telefonsamtalet – som är inspelat på sjukhuset, av Marwan Hariz – ägde rum fredagen den 22 maj 1998, fyra dagar efter utsändningen av Norra magasinets

Bandupptagningen avslöjar att Bresky har ett förbluffande dåligt minne när det gäller hans egna utsagor i dialog med Marwan Hariz.

I telefonsamtalet framför Bresky en tydligt uttalad ursäkt för den arrangerade scen som insinuerar att Hariz slänger på telefonluren.

Denna ursäkt – uttalad redan i maj 1998 – kan, etiskt journalistiskt, gärna relateras till den slutreplik som Bresky och Bernárdzon tillställt Läkartidningen, och som publiceras i sin helhet här intill.

Norra magasinets medarbetare skriver där bl a: »Vidare skriver Mindus triumferande att han kan avslöja att vi rest till Umeå för att be en annan av de i programmet intervjuade, Marwan Hariz, om ursäkt. I verkligheten var vi båda på ett seminarium och passade på att träffa Hariz eftersom han önskade ett sammanträffande.

Vi diskuterade programmet med honom. Hade det funnits anledning hade vi självklart bett om ursäkt, men det fanns ingen sådan anledning.»

Utdrag ur telefonsamtal mellan dr Marwan Hariz och journalist Tomas Bresky, den 22 maj 1998:

Marwan Hariz:

– [...] Jag tycker att det inte är etiskt. Det är inte förenligt med god pressetik att göra på det här viset.

Tomas Bresky:

– Får jag svara på det bara ... För det första, va? Så det här du säger att det är bandat. Pratar man med en journalist så kan man väl utgå från att journalisten antingen antecknar eller bandar. Det kan du ha förståelse för, va? Att man vill göra va? Sedan i nästa stadie är detta att vi sänder ut det, va? Det kan vi diskutera du och jag, för det kan man ha olika uppfattningar om. Men eftersom det var så oerhört svårt att få tag i dig. Och jag vet inte hur många gånger hon försökte ... För när du säger att du ringde upp henne, det är ungefär som att det var förfärligt vänligt av dig. Men det var ju murar runt omkring dig som gjorde att hon aldrig kunde få tag på dig hur hon än sökte. Så det är ju inte så konstigt om du sen ringer upp henne. Du jobbar på ett allmänt sjukhus som är skat-

tefinansierat och då har man faktiskt viss skyldighet, tycker jag, att meddela sig med massmedia. Så det är väl inget märkvärdigt att du ringer upp henne. Att vi sen, spelar upp detta i TV sen ... det kan man diskutera, men jag tycker inte att det är oetiskt – för att du säger det du säger och du står för det. Sedan den tredje punkten att det klipptes efter det du säger »det angår inte dig» – där tycker jag vi kan diskutera en etisk fråga, det kan jag hålla med om.

Hariz:

– Tomas nu skall vi tala helt öppet va ...?

Bresky:

– Och det har vi aldrig sagt heller, och jag tycker att du också fick berätta om detta på ett bra sätt i programmet.

Hariz:

– Men jag ... försökte besvara efter bästa förmåga. Det jag reagerar emot är att hon ... det framställs så att jag la på luren ... Jag har kollegor och vänner omkring mig som sa till mig ... en sa till mig det var bra att du la på luren för det har hon inte med att göra. Jag sa jag la inte ... jag har inte lagt på någon lur. Det är hon som lägger på en lur i TV. Vi fortsatte och pratade i en halvtimme.

Bresky:

– Jo, men det har hon ju bett om ur-

säkt för.

Hariz:

– Vad tycker du som program ...

Bresky:

– Det har ingenting och göra med ditt ursprung eller att...

Hariz:

– Nej, men när jag sa till Agneta att, faktiskt hon vet inte att jag är docent, jag har disputerat i stereotaxi – i allmänhet som metod. Jag var visiting professor ... Jag inbjuds att föreläsa. Jag får ibland utländska kollegor som vill remittera patienter osv. Hon var förvånad. Jag är sakkunnig i det här. Jag anlitas som sakkunnig i det här va? Och jag har ingenting att gömma och jag står för det jag sa, men jag tyckte att det hade varit mera fair av er att göra det helt öppet. Då skulle ni fått ännu mera öppna svar och ännu mera pedagogiskt. Det är som ... För mig framstår inte det som något hysch hysch eller någonting som är ... som man ska gömma under mattan eller så. Det här är helt öppet här.

Bresky:

– Mmm, mmm... Jo, nä men det har jag ju förstått på vad du berättar va. Och det var ju bara olyckligt att du skulle svara på det viset när hon ställde den frågan.

Hariz:

Norra magasinet ber om ursäkt!

Läkartidningen publicerar nedan en utskrift av relevanta delar av telefonsamtalet mellan Hariz och Bresky den 22 maj 1998.

Marwan Hariz säger att han inte velat offentliggöra innehållet förrän nu – bl a eftersom han själv ju kritiserat Bresky och Bernárdzon för hemliga inspelningar. Men Hariz förklarar att han varit så pressad av att ha blivit uthängd i TV2 att han ville skaffa garantier för att sanningen skulle kunna få komma fram om debatten fortsatte på ett för honom ytterligare negativt sätt. Han lät därför gardera sig med en påkopplad bandspelare när han ringde upp Bresky den 22 maj.

Hariz påpekar att det finns ytterligare en, delvis anknytande punkt som är värd en mer fördjupad diskussion.

Det gäller Tomas Breskys och Agneta Bernárdzons oreserverade påstående om att Marwan Hariz skulle ha strukit ett streck över sin ursprungliga kritiska inställning till programmet. I Läkartidningen 44/98 sidan 4884 skriver Tomas Bresky och Agneta Bernárdzon:

»Med Marwan Hariz har vi såväl per telefon som vid ett besök på Universitetssjukhuset i Umeå rett ut de oklarheter som fanns om formerna runt intervjun. I sak har han däremot inget att anmärka på det som fanns med i programmet.»

Läkartidningen har nu – via Marwan Hariz – fått en klargörande dokumentation också på den punkten. Det är kopia på en e-post som Marwan Hariz skickade till Tomas Bresky 30 maj 1998 klockan 20.12 under rubriken »klargörande».

Utdrag ur detta E-postbrev:

»Hur kan du säga att jag har 'i sak däremot inget att anmärka på det som fanns i programmet'. Antingen talar jag obegriplig svenska eller så har Du selektivt minne. Förutom angreppet på mig som person, sade jag att er belysning av capsulotomi var skev, dåligt dokumenterad etc... Vi har diskuterat detta till fullo när Ni var här, som Ni vet.»

Diskussionen kan – i nästa led –

även relateras till diskussionen om vem som faktiskt tog initiativet till Breskys och Bernárdzons besök på Hariz kontor, (se Marwan Hariz eget genmäle här intill).

Läkartidningen vill avsluta debatten med att ställa en öppen fråga till SVTs ledning och direktion:

• Vad finns det för rutiner inom Sveriges Television (SVT) när det gäller bevakning och tillsyn av att enskilda TV-producenter beaktar gällande etiska programregler? Vilken avdelning eller vilket »organ» inom SVT bevakar den journalistiska etiken? Vem har ansvar för att exempelvis följande etiska regler, som bl a kungörs på SVTs hemsida på Internet, efterlyds?

»Respektera den personliga integriteten»

»Upplys den intervjuade om huruvida samtalet är avsett för publicering eller enbart för information».

»Förfalska inte intervjuer eller bilder»

Bo Lennholm

redaktionschef

– OK! [...] (Här nämns ett namn som Läkartidningen väljer att inte publicera eftersom personen inte har något samband med debatten.) Vad ska jag göra med det här nu?

Bresky:

– Jaaa. Programmet har ju sänts och ...

Hariz:

– Skadan är ju skedd så att säga ...

Bresky:

– I den mån är ju skadan skedd, ja. Det är den. Och naturligtvis så finns det ju en möjlighet att vi går in med någon text och ... men ... det blir ju nästan bara konstigt om man skulle gå in och säga någonting om ... i en titel, osv efter något kommande program.

Hariz:

– Nej, nej... Det är det minst viktiga hör du du. Det är det minst viktiga. Jag ringer inte för att jag är upprörd för att ni inte sa docent. Missförstå mig inte.

Bresky:

– Nä, nää. Nä, men jag ... det tror jag inte heller ...

Hariz:

– Det skiter jag i faktiskt.

Bresky:

– Så att jag kan inte ...

Hariz:

– Det som är gjort är gjort.

Bresky:

– Ja, alltså – naturligtvis, för vi lär ju oss hela tiden på alla program vi gör va? Och försöker vara aktsamma och varsamma och har ingen som helst anledning och ... hänga ut människor som ...

Hariz:

– Men ... Om ni vill ha en uppföljning eller för framtiden; och ni vill ha mera fakta så, så det är bara att göra det helt öppet så får ni alla fakta helt öppet.

Bresky:

– Mmm ... mm. Jo, nä men jag uppskattar ju att vi kan prata på det här sättet även om du med viss rätt kan anse dig förfördelad här i ... just när det gäller den här sekvensen vi har pratat om, va? Så har Agneta bett om ursäkt för detta så kan jag stämma in i det, va? Men programmässigt så är det tyvärr inte mycket vi kan göra åt då att ...

Hariz:

– Nej, men bara för din vetskap att ... att ... The Expert Consensus Guidelines Series on Treatment of OCD – är bara psykiatrer som är med, det är inte neurokirurger. Det är en amerikansk expertgrupp som rekommenderar ... Och det här är från -97, här, volym 58 – slutet på -97 ... En stor tidning bara om OCD. En temanummer, där de rekommenderar i de fall där ingenting annat

hjälpes ... De skriver till och med att »neurosurgery in selected cases can be very effective for these patients».

Bresky:

– Jo, men nä ... Det har vi ju aldrig tvekat om ... (?) [ett ohörbart ord] Men du får ju förstå att de här turerna som har varit, dels med Jacobsson och dels med Per Mindus. Jag vet inte hur insatt du är i Per Mindus ...

Hariz:

– Visste Per Mindus att han var bandad?

Bresky:

– Ääh ... Hur han ... Nä, han visste inte han var bandad. För jag säger vi gör detta automatiskt med alla personer.

Hariz:

– Men blev han upplyst att han skulle bli bandad ... eller bli sänt?

Bresky:

– Sedan har vi pratat med Per Mindus före programmet och då var han medveten om detta.

Hariz:

– Varför har ingen pratat med mig före programmet, då?

Bresky:

– Ja, jag säger det ... det här ... kan jag då, mot den här bakgrunden, som du säger, kan jag hålla med om att det borde vi kanske ha gjort va? [...]. •